

Факултет Филолошки

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких наука

Број захтева: 1604/1

Датум: 31. 08. 2010.

ЗАХТЕВ**за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији**

Молимо да, сходно члану 46. ст.5. тач. 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета", број 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

ИВАНЕ Јуриј ВУЧИНА-СИМОНОВИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

ИВАНА Јуриј ВУЧИНА-СИМОНОВИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под називом:

„Ставови говорника према јеврејско-шпанском језику: у прилог стварању типологије одржавања / замене језика“

из научне области:

Универзитет је дана 15. 05. 2007. својим актом под бројем 150-37/51-07 дао сагласност на предлог теме

докторске дисертације која је гласила:

„Ставови говорника према јеврејско-шпанском језику: у прилог стварању типологије одржавања / замене језика“

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

ИВАНА Јуриј ВУЧИНА-СИМОНОВИЋ

(име, име једног од родитеља и презиме)

Образована је на седници одржаној 26. 05. 2010. , одлуком Факултета под бр. 1201 , у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област
1. др Јелена Филиповић	ван. проф.	филологија
2. др Анђелка Пејовић	доцент	филологија
3. др Биљана Сикимић		филологија
4.		

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 30. 06. 2010. године.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Прилог:

1. Извештај комисије са предлогом
2. Акт Наставно-начног већа факултета о усвајању извештаја .
3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

Проф. др Слободан Грубачић

Бр. 16091,

07 JUL 2010 19
БЕОГРАД

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научно веће на седници одржаној 30. јуна 2010. године, донело је

ОДЛУКУ

Прихвата се с позитивном оценом извештај Комисије за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Ивана Вучина Симовић предала под насловом: "Ставови говорника према јеврејско-шпанском језику: у прилог стварању типологије одржавања/замене језика".

У Комисију за одбрану именују се:

1. др Јелена Филиповић, ван. проф.
2. др Анђелка Пејовић, доцент
3. др Биљана Сикимић, виши научни сарадник

Доставити:

- Именованом-ој,
- Комисији,
- Одсеку за опште и правне послове,
- Архиви.

ДЕКАН
ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА

Проф. др Слободан Грубачић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО: 28.05.2010	
Срп. јед.	Прилог
Вредност	
493/1	

Научно-наставном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду

Одлуком Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, именоване смо у комисију за преглед и оцену докторског рада који је предала мр Ивана Вучина Симовић, студент докторских студија. Част нам је да Научно-наставном већу подносемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Кандидаткиња мр Ивана Вучина Симовић, у свом докторском раду «Ставови говорника према јеврејско-шпанском језику: у прилог стварању типологије одржавања/ замене језика» бави се дијахронијском анализом идеологија говорника јеврејско-шпанског језика у четири највећа сефардска центра на тлу бивше Југославије: Београду, Сарајеву, Скопљу и Битољу. Радна хипотеза била је да су управо језичке и друштвено-политичке идеологије, уз дејство специфичних друштвено-историјских фактора, имале пресудан утицај на ток процеса одржавања/ замене јеврејско-шпанског језика већинским српским/ српскохрватским језиком, у случају Сефарда у Београду и Сарајеву, односно, македонским језиком, када су у питању они из Скопља и Битоља. У питању је аспект којим се досадашњи модели процеса одржавања/ замене језика нису у довољној мери бавили, па је један од циљева овог рада био да се допринесе отклањању овог недостатка.

Истраживање је спроведено у складу са савременим токовима у науци и пракси који настоје да се створи јединствени теоријски оквир за проучавање угрожених, најчешће, мањинских језика (у које спада и јеврејско-шпански), са циљем да се унапреди њихово проучавање и очување у будућности. У питању је модел, који би могао да објасни и, евентуално, предвиди исходе различитих контактних ситуација, и, тако, знатно олакша креирање и спровођење мера које би успориле, или чак преокренуле, ток процеса замене мањинских језика у савременом свету. Кандидаткиња истиче да овим радом настоји да „на основу корпуса везаног за сефардске заједнице и јеврејско-шпански језик са простора бивше Југославије“ допринесе „стварању (...) потпуније теорије одржавања/ замене и ревитализације језика са универзалном (социо)лингвистичком применом чији би један од главних исхода био очување плурилингвизма, али и плурикултурализма у савременом свету.“ (Вучина Симовић, стр. 3)

Мр Ивана Вучина Симовић спровела је истраживање на основу великог броја оригиналних рукописа и штампаних текстова о Сефардима с простора бивше Југославије и о њиховом језику који датирају од краја XVIII века до Другог светског рата. Ради се о корпусу који обилује подацима и сведочанствима како о социјалној и културној историји Сефарда и употреби њиховог етничког језика, тако и о језичким и друштвено-политичким идеологијама које су постојале међу Сефардима с простора бивше Југославије. Коришћена је грађа која се чува како у домаћим музејским и архивским установама: *Јеврејском историјском музеју Савеза јеврејских општина Србије, Архиву Србије и Историјском архиву Београда*; тако и у страним институцијама, као што су *Централни архив за историју јеврејског народа у Јерусалиму, Јеврејска национална и универзитетска библиотека, Библиотека Института Јад Бен-Цви и Централни ционистички архив*.

Када је у питању одабир корпуса, кандидаткиња је истакла да се, насупротив препоруци Е. Бенбасе и А. Родрига да историју Сефарда на Оријенту треба проучавати као целовиту „културну зону“ (Бенбаса; Родриг /Benbassa; Rodrigue/, 2004: 18), одлучила да своје истраживање сузи на простор сефардских заједница у Београду, Сарајеву, Битољу и Скопљу. Њен избор оправдава чињеница да су оне имале период само њима заједничке историје што је имало за последицу да су оне доживеле специфичне, не само друштвено-историјске, већ и језичке промене. Кандидаткиња наводи да су одржавања/ замена јеврејско-шпанског језика на југословенским просторима и идеологије која су подстицале један или други процес показали висок степен једнообразности, што јој је допустило да поједине одлике ових феномена уопшти и сагледа их независно од оних у другим сефардским заједницама на Оријенту.

Кандидаткиња је поставила „главни“ проблем свог истраживања да се одговори на питање „у коликој мери је могуће повезати друштвене и језичке идеологије са конкретним социолингвистичким променама у сефардским заједницама“, као и да се провери „да ли се поменуте промене могу објаснити настанком одговарајућих идеолошких схватања унутар сефардских група или би њихове узрочнике требало потражити на некој другој страни.“ (Вучина Симовић, стр. 300) За решавање овако постављеног социолингвистичког проблема, кандидаткиња се послужила теоријским постулатима и методологијом више научних дисциплина, као што су: социолингвистика, социологија језика, историјска и антрополошка социолингвистика и социјална психологија језика и социјална и културна историја. Важно је нагласити да се овде ради не само о интердисциплинарној

сарадњи између неколико дисциплина друштвено-језичког усмерења. Новина се састоји у томе што је, како кандидаткиња сама истиче, „унета и трансдисциплинарна димензија тиме што су посебни, „допунски задаци“ додељени социјалној и културној историји и социјалној психологији језика.“ Вучина Симовић, стр. 300) На овај начин се дошло до реконструкције одговарајућег друштвено-историјског контекста у којима одвијало одржавање/ замена јеврејско-шпанског језика, као језичких идеологија које су утицале на поменути процес.

Докторски рад мр Иване Вучина Симовић (369 страна, компјутерски слог, формат А-4) састоји се од садржаја, увода, пет поглавља, закључних разматрања и резимеа на српском и шпанском језику. Библиографија је подељена на необјављене изворе и објављене изворе и литературу. Ови последњи подељени су на оне на страним језицима и на српском/ српскохрватском језику. У уводу укратко су представљени предмет и циљеви рада, као и корпус на коме се истраживање базира. У другом поглављу је представљен теоријско-методолошки оквир овог рада, који је, како је горе наведено, изразито интердисциплинарног и трансдисциплинарног карактера. Излагање започиње дефинисањем самих појмова интердисциплинарности и трансдисциплинарности, иза чега следи представљање научних дисциплина које чине део теоријско-методолошког апарата. У наставку истог поглавља, кандидаткиња излаже најважније теоријско-методолошке постулате за њен рад. То су, на првом месту, појмови језичких и других идеологија, ставова и веровања у вези са језиком, затим одржавања/ замене језика, као и њима сродних феномена, као што су: губитак и смрт језика, језичка регенерација (оживљавање, ревитализација, прекретање или промена смера замене језика, подстицање свести о језику као ресурсу) и језичка приврженост. Знатна пажња је поклоњена и појму стандардизације у језику и идеологијама која су око ње створене, као и односу између језика с једне, и етничитета, етничког и/или националног идентитета, с друге стране.

Пошто је увела теоријско-методолошки апарат, кандидаткиња је представила досадашње modele процеса одржавања/ замене језика, као и друштвено-историјске факторе којима истраживачи најчешће приписују утицај на овај процес. Затим, излаже о студијама које одржавање/ замену језика објашњавају управо језичким идеологијама. На крају другог поглавља, размотрене су предности и ограничења истраживања која се служе писаним сведочанствима и укратко представљене карактеристике корпуса о социјалној и културној историји Сефарда и о јеврејско-шпанском језику.

Треће поглавље рада, мр Ивана Вучина Симовић је у потпуности посветила друштвеној и културној историји сефардских заједница на простору бивше Југославије. У питању је преглед који обухвата долазак Сефарда на Оријент и на просторе бивше Југославије и разне аспекте њиховог живота и културе како у оријентално доба, тако и током периода њихове постепене модернизације, европеизације и еманципације. Ауторка се посебно осврће на две друштвено-политичке идеологије које су утицале на етнички/ национални идентитет Сефарда и њихове језичке идеологије: прва је настала успостављањем контакта између Сефарда и Шпанаца крајем XIX и у првој половини XX века, док је другу изнедрило прихватање национализма међу Јеврејима широм света, које је добило своју специфичну форму у оквиру ционистичког покрета. Поглавље се завршава сагледавањем демографских и културолошких последица трагичних догађаја који су задесили југословенске Јевреје током Другог светског рата.

У четвртном поглављу, кандидаткиња се бави описивањем конкретних манифестација процеса одржавања и замене јеврејско-шпанског језика у Београду, Сарајеву, Скопљу и Битољу. Она се такође осврће и на друге језике којима су се Сефарди служили у овим заједницама. У фокусу се налази сама замена јеврејско-шпанског језика до које долази по прихватању тековина и идеологије модернизације међу Сефардима. Међутим, разматрају се и одржавање, губитак и смрт језика, језичка приврженост и сл.

Кандидаткиња је изнела промене настале у употреби језика сагледавајући их у оквиру домена употребе језика у оријентално и модерно доба. Посебно се бавила доменима у којима је етнички језик дуже успео да се одржи (сефардска породица и друштво, усмена традиција, религија и писана реч) од оних у којима је он брже замењен већинским језиком (професионални живот, образовање, јавно-административни домен, војска). Она је указала и на главне носиоце процеса одржавања/ замене језика, који су били управо они који су се највише противили, односно, залагали за прихватање друштвено-економских промена. За промене су се највише изјашњавали сефардске жене (мада, не од самог почетка), млади Сефарди и припадници друштвено-економске елите. Насупрот њима, очување старих вредности и традиција били су карактеристика старијих и припадника нижих и слабије школованих слојева сефардског друштва.

На основу расположивих директних сведочанстава и секундарних извора, кандидаткиња је изнела податке о динамици одржавања/ замене јеврејско-шпанског језика у оквиру одговарајућих домена живота Сефарда с простора бивше Југославије, а захваљујући анкети *Моја породица* (1979-

1980), утврдила је и генерације Сефарда које су учествовале у овом процесу, али само у сефардским заједницама у Београду и Сарајеву, јер су подаци за заједнице у Скопљу и Битољу били оскудни и, на основу њих, није било могуће извући одговарајуће закључке. Подаци о употреби језика за београдске и сарајевске Сефарде, представљени су посебно за сваку генерацију у оквиру одговарајућих табела. За познавање јеврејско-шпанског и српског/ српскохрватског језика међу Сефардима дати су и оквирни подаци о компетенцији у сваком од њих.

У петом поглављу, Ивана Вучина Симовић је хронолошки представила и анализирила ставове и веровања који су се односили на јеврејско-шпански језик и његово одржавање/ замену. У питању су језичке идеологије које су постојале међу Сефардима како у фази одржавања, тако и замене језика. Нарочита пажња је посвећена негативним језичким идеологијама према јеврејско-шпанском језику, које су већином настале услед позитивних идеологија које су Сефарди гајили према другим језицима. То су званични језик земље у којој су они живели, модерни шпански, француски и други светски језици и, модерни хебрејски језик. Насупрот јеврејско-шпанском, они су били национални језици који су, осим тога, прошли кроз процес стандардизације што је знатно утицало да Сефарде почну да свој матерњи језик сматрају инфериорним језиком. Резултати до којих је кандидаткиња дошла, осим што расветљавају конкретне друштвено-језичке феномене који су се одиграли у сефардским заједницама на тлу бивше Југославије, требало би да допринесу и стварању универзалног теоријског модела за мањинске језике, чији је опстанак у данашње време видно угрожен. Изградња оваког модела, који стручњаци још увек нису створили, имао би за циљ да пружи теоријско-методолошку базу за изналажење одговарајућих мера које би омогућиле заустављање и/ или, чак, преокретање тока замене језика, а све то у циљу да се одржи што већи језички диверзитет у савременом свету.

На основу горе представљеног, закључујемо да је кандидаткиња веома успешно обавила постављени задатак и да њена анализа представља допринос дубљем разумевању проучаваног феномена у, а да се њени закључци могу успешно применити у ширим социолошким, антрополошким и културолошким студијама језичких контаката. Стога са задовољством предлажемо Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да рад мр Иване Вучине Симовић под насловом «Ставови говорника према јеврејско-шпанском језику: у прилог стварању типологије одржавања/ замене језика» прихвати као докторску дисертацију и да кандидаткињу позове на усмену одбрану.

У Београду, 28. маја, 2010.

КОМИСИЈА:

1. Доц. др Анђелка Пејовић, ФИЛУМ, Крагујевац
2. др Биљана Сикимић, виши научни сарадник, Балканолошки институт, САНУ
3. Проф. др Јелена Филиповић, Филолошки факултет, Београд